

*Карпетян О.М.
к.е.н., доцент
кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Тернопільський національний економічний університет
Вацло В.В.
ст. гр. ПДЕБ змхм – 11
Тернопільський національний економічний університет*

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В МІЖНАРОДНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

Фінансово-економічні розслідування як певний механізм аналітичного забезпечення економічної безпеки використовується в системі заходів економічної політики, контролю, правоохоронних механізмів забезпечення економічної безпеки. Поняття «фінансово-економічні розслідування» широко застосовується і в міжнародній практиці, зокрема, при протидії легалізації «брудних» грошей, фінансовим основам тероризму.

Під терміном «фінансовий розслідування» розуміється дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності.

Термін «фінансові розслідування» широко використовується в практичній діяльності Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей – ФАТФ (Financial Action Task Force), групи «Егмонт» (Group EGMONT), Комітету експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії легалізації злочинних доходів (MONEYVAL), та інших організаціях, створених з метою боротьби з відмиванням грошей. Разом з тим, незважаючи на широке застосування терміну «фінансові розслідування» в міжнародній практиці діяльності фінансових розвідок, він до теперішнього часу носить абстрактний характер, перш за все, через відсутність його нормативного закріплення. У юридичній, економічній літературі відсутній єдиний підхід до його визначення, не розроблена методика фінансових розслідувань, наявні наукові праці, на наш погляд, не в повній мірі відповідають потребам практики [1].

Головною метою фінансового розслідування є виявлення і документування фактів руху грошових коштів в ході здійснення злочинної

діяльності, зв'язків між джерелом походження коштів, одержувачами коштів, тим, коли вони були отримані та де зберігаються, може стати доказом і джерелом інформації про злочинну діяльність.

Фінансові розслідування здійснюються на державному (міждержавному) та корпоративному рівнях.

В даний час проведення фінансових розслідувань на державному рівні стає однією з найважливіших і актуальних завдань, що стоять перед будь-якою державою, оскільки розвиток технологій призвів до того, що організація потоків грошових коштів може бути налагоджена в будь-якій точці світу при наявності комп'ютера та інтернету.

Обмежувальні заходи, та й власне фінансові розслідування – це:

- інструменти для виявлення і запобігання різних зловживань, а саме протиправних дій, пов'язаних з несплатою податків, шахрайства, корупції, хабарництва та ін.;
- інструменти, метою застосування яких є протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, а також незаконному руху грошових коштів за межі країни, що негативно позначається на економіці.

На державному рівні застосовуються такі інструменти:

- створюються шляхом прийняття законодавчих актів, що стосуються різних аспектів діяльності кредитних і некредитних фінансових організацій (банки, кредитні спілки);
- обов'язкового використання органів прокуратури та правоохоронних органів в боротьбі з різними правопорушеннями фінансового характеру;
- шляхом вдосконалення процесуального законодавства в сфері розслідування фінансових правопорушень – вдосконалення існуючих або введення нових засобів і методів, якими можуть керуватися правоохоронні органи у своїй діяльності в боротьбі зі злочинами фінансового характеру [2].

З метою об'єднання зусиль та оптимізації боротьби з відмиванням грошей на міждержавному рівні створена ФАТФ – група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей. Міжурядова організація, яка розробляє світові стандарти в сфері протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів і фінансування тероризму. Крім цього, одним із завдань ФАТФ є оцінка відповідності національних систем протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів і фінансування тероризму цим стандартам. Основним інструментом ФАТФ є 40 основних і 9 спеціальних рекомендацій, які піддаються ревізії в середньому один раз в п'ять років.

В якості рекомендації ФАТФ в червні 2012 року опубліковано у вигляді звіту «Керівництво ФАТФ з фінансових розслідувань». Цей звіт підготовлений для тих країн, в яких підрозділи фінансової розвідки входять в блок правоохоронних органів, і наділені повноваженнями в проведенні оперативно-розшукової діяльності та спеціальних заходів.

Будь-яке розслідування, в тому числі і фінансове, це збір інформації про передбачуване протиправне діяння, його учасників, їх мотиви.

До компетенції правоохоронних органів для проведення фінансових розслідувань є досить великий інструментарій і можливість використовувати потужну аналітичну інформаційну підтримку від Державної служби фінансового моніторингу, можливість отримати доступ практично до будь-якої інформації в силу владних повноважень, використання всього комплексу дій і заходів при здійсненні оперативно-розшукових заходів (прослуховування, встановлення спостереження та ін.), проведення експертиз.

На корпоративному рівні у фінансових розслідувань є досить чітка прикладна задача – виявлення фактів шахрайства, як серед контрагентів, так і серед своїх співробітників, – оскільки такі можуть стати причиною істотних фінансових втрат і завдати шкоди репутації компанії.

Принцип роботи підрозділів комерційних організацій, що здійснюють боротьбу з фактами шахрайства, зовні схожий з тим, що використовують у своїй роботі правоохоронні органи – це збір інформації.

Однак, методи і способи збору такої інформації суттєво відрізняються, оскільки законодавство не наділяє співробітників таких підрозділів будь-якими владними повноваженнями, і, як наслідок, при проведенні розслідувань на корпоративному рівні необхідно ретельно дотримуватись законодавства, в іншому випадку особа, що розслідує можливе фінансове правопорушення, сама може стати фігурантом кримінальної справи про незаконний збір та отримання інформації.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що вітчизняне законодавство містить суттєві процедурні обмеження в проведенні фінансових розслідувань, в основному регламентуючи процесуальну діяльність державних правоохоронних органів, а комерційні організації при проведенні таких розслідувань повинні дотримуватися норм законодавства про захист комерційної, податкової та банківської таємниці, а також про персональні дані.

Список літератури:

1. Користін О.Є., Лепський С.І. Щодо предмету фінансових розслідувань та співвідношення з фінансовим контролем / О.Є. Користін, С. І Лепський // Вісник Донецького національного університету, 2013, №2. – С. 110 – 113.
2. Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. / С. І. Лепський // Право і суспільство. – № 2. – 2014. – С. 189–194.